

תלמוד. הרחקה מעריות (מס' שבת יג/א-יג/ב)

סיכום משנה א, ג: כשם שחז"ל גזרו גזירות שונות כדי להרחיק את האדם מן העבירה, כך אסרו על זב לאכול יחד עם זבה, מחשש שהקרבה ביניהם תביא לידי עבירה. גם העובדה ששניהם טמאים וחולים אינה מבטלת את החשש של "הרגל עבירה".

לא יאכל הזב עם הזבה ...

גמרא איבעיא להו: נדה, מהו שתישן עם בעלה, היא בבגדה והוא בבגדו? (...)

תא שמע (יחזקאל יח 6): אֶל הָהָרִים לֹא אָכַל, וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְאֵת אִשְׁתּוֹ רָעָהּ לֹא טָמָא, וְאֶל אִשָּׁה נָדָה לֹא יִקְרָב. תיאור הצדיק. מקיש אשה נדה לאשת רעהו. מה אשת רעהו - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור [שמע מינה]. (...)

תני דבי אליהו: מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם: כתיב בתורה (דברים ל 20): כִּי הוּא חֵייד וְאֶרֶךְ יָמָיִךְ! בעלי ששנה הרבה וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה - מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר.

פעם אחת נתארחתי אליהו הנביא אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע.

- ואמרתי לה: בתי, בימי נדחתך מה הוא אצלך?
- אמרה לי: חס ושלוש, אפילו באצבע קטנה לא נגע בי. בימי לבוניך שבעה ימי ליבון מה אצלך?
- אכל עמי, ושתי עמי, וישן עמי בקירוב בשר, ולא עלתה דעתו על דבר אחר.
- ואמרתי לה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה, שהרי אמרה תורה (ויקרא יח 19): וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדָּתָהּ טָמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב¹.

כי אתא רב דימי אמר: מטה חדא הואי.

במערבא אמרי, אמר רב יצחק בר יוסף: סינר מפסיק בינו לבינה.

¹ הסביר הרב קוק זצ"ל (מס' שבת, עין אי"ה סי' ס'): אותו תלמיד הקפיד בימי הווסת, כאשר ההרחקה מובנת גם באופן טבעי וגופני, אבל בימי הליבון התיר לעצמו קרבה, משום שחשב שאין עוד סכנה טבעית. בכך, לדעת הרב קוק, הוא למעשה העמיד את המוסר וההיגיון הטבעיים מעל גדרי התורה. התורה אינה רק מערכת שבאה למנוע סכנה טבעית, יש בה גם מושגים רוחניים של קדושה וטומאה, שהאדם אינו רשאי למדוד רק לפי תחושתו והבנתו. כך כתה הרב: "יסוד התורה היא ההדרכה הטבעית לבדה". לדבריו, ההדרכה הטבעית חשובה, אבל היא כלולה בתוך הדרכת התורה ואינה קובעת את גבולותיה.

הלכה. שולחן ערוך אורח חיים

סא, א: יקרא קריאת שמע בכוונה, באימה, ביראה ברתת וזיע.

סא, כד: צריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה.

משנה ברורה: ובלבד שיכוין, כי הנגינה למי שלא הורגל בה, מפסיד הכונה:

צ, יא: מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס בו להתפלל, נקרא (לט) שכן רע וגורם גלות לו ולבניו.

משנה ברורה (לט) שכן רע וכו' - דכתיב (ירמ' יב 14): כה אומר ה' על כל שִׁכְנֵי הָרָעִים [הַנִּגְעִים בַּנִּחְלָה אֲשֶׁר הִנְחֵלְתִּי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל] הִנְנִי נֹתֵשֶׁם מֵעַל אֲדָמָתָם. וכל המשכים ומעריב לבהכ"נ, זוכה לאריכת ימים שנאמר (משלי ח 34): אֲשֶׁרִי אָדָם שָׁמַע לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם וְכָתִיב אַחֲרָיו (פס' 35): כִּי מִצָּאִי מִצָּא חַיִּים וְגו':

צח, א: המתפלל צריך שיכוין בלבו פירוש המלות שמוציא בשפתיו; ויחשוב כאלו שכונה כנגדו; ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו; ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חוקר כל המחשבות... ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה, ישתוק עד שתתבטל המחשבה. וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב, ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש.

צח, ד: התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים; ומעומד, דומיא דעבודה; קביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו, ושלא יחוץ דבר בינו לקיר, דומיא דקרבן שהחציצה פוסלת בינו לקיר; וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה; ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות.

קכד, ז: לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא, וגדול עונו (כז) מנשוא, וגוערים בו.

משנה ברורה (כז): מנשוא - כתב בא"ר בשם הכל בו אוי להאנשים שמשיחים בעת התפלה כי ראינו כמה בהכ"נ נחרבו בשביל עון זה, ויש למנות אנשים ידועים להשגיח על זה.

קכה, ב: טוב לכוין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח ציבור.

מוסר, אוצר מדרשים, מרגניתא דבי רב

[וכי] מה הנאה לאדם וסופו לפרוש מעולם לעולם, מחיים למות, מאורה לחשיכה, משינה מתוקה לשינה דחוקה ומרה, מאור מתוק לרמה ותולעה, ממטעמים מתוקים לטעם עפר, מחבוק נאה לחבוק עפר.

כמה עשירים יצאו מן העולם בפחי נפש! כמה חכמים היתה חכמתם להם לתקלה! כמה גבורים היתה גבורתם להם לתקלה! כמה מגדלי בנים לא שמחו בבניהם! כמה נאים היה נויים יופיים להם לתקלה! כמה זקנים לא ראו כבוד! כמה בחורים נקצצו בחופתן! וכי מה הנאה לאכול ממאכל שהוא מביאו לדינים מרובים, משמחה שמביאה את האדם לדאגות הרבה, ממלבוש שהוא גורם לפגיעות מרובות, מהרהור שגורם למכאובים מרובים, משינה מתוקה שגורמת למיתה משונה, מחטא שהוא מאבד זכויות הרבה, מתרעומות תביעה ממונית שמקפחת פרנסות הרבה.

איזהו בן עוה"ב? המתרחק מן העבירות, ומהרהור, ומליצנות, ומלשון הרע, ומהכיעור והדומה לו, והמקיים המצוות ויש בידו מצוה על אמתתה, ומתרחק מן החטא, ועיון תפלה ומתודה על עונותיו לפני הקב"ה ועושה תשובה.